

Jezus en de tempel (1): Confrontatie met satan; over verloochening en navolging.

Herbergewangelisatiedienst d.d. 16 september 2007.

Voorganger: Bob de Raadt

Inleiding:

Vorige keer heb ik in mijn preek over Stefanus stilgestaan bij de woorden van de aanklacht die geleid hebben tot zijn steniging. Die woorden betroffen een uitspraak van Jezus over zichzelf en de tempel.

Jezus komt van jongs af aan in de tempel. Jezus spreekt en handelt een aantal keren in de tempel¹. Daar vinden heftige discussies met de overpriesters en de schriftgeleerden plaats. Jezus keert daar ook de tafels van de kooplieden om. Hij doet uitspraken over de tempel, die als godslastering binnenkomen bij de Joodse leiding. Er gebeurt dus van alles in de combinatie Jezus en de tempel. De tempel heeft zelf een indrukwekkende geschiedenis. Twee keer gebouwd en twee keer verwoest. En de derde keer ??? Wat zegt Jezus daarvan? Is Jezus de derde tempel? Voor mij is dit een zoektocht naar de betekenis van de woorden “*Breek deze tempel af en binnen drie dagen zal Ik hem doen oprijzen. Maar Hij sprak van de tempel zijns lichaams*”² (Joh. 2:19-21).

Als Jezus gevangen genomen is en voor de Joodse Hoge Raad staat, worden er getuigen opgeroepen. Zij leggen allerlei valse verklaringen af. Het lukt de overpriesters niet om gelijklopende verklaringen te verzamelen, totdat twee mensen verklaren: “*Deze heeft gezegd: Ik kan de tempel Gods afbreken en binnen drie dagen opbouwen*”³ (Matt. 26:61).

In het verhaal van Stefanus^{4, 5} (Handelingen 6 en 7) staat een verbastering van de uitspraak van Jezus. Stefanus is voor de Hoge Raad gebracht en wordt van het volgende beschuldigd, opnieuw zijn hier valse getuigen aan het werk: “*Deze mens spreekt onophoudelijk lasterlijke woorden tegen deze heilige plaats⁶ en de wet, want wij hebben hem horen zeggen, dat deze Jezus, de Nazoreeër, deze plaats zal afbreken en de zeden veranderen, die Mozes ons heeft overgeleverd*” (Hand. 6:13-14). In deze teksten komen de woorden “*het afbreken van de tempel en na drie dagen weer opbouwen*” voor. Jezus heeft met deze woorden “*de tempel zijns lichaams*” bedoeld. Wat zou Hij met deze woorden bedoelen? Wat is de relatie tussen Jezus en de tempel? Ik wil proberen om in de komende meditatie het thema ‘Jezus en de tempel’ te onderzoeken en te verdiepen.

¹ Blz.:275-276, in: *Concordantie op het Oude en het Nieuwe Testament* – Redactie: dr. S.P. Dee & dr. J. Schoneveld; Bosch & Keuning N.V., Baarn; 1971.

² Vergelijk Matt. 12:40: “*Jona zat drie dagen en drie nachten in de buik van het zeemonster. Jezus, de Zoon des mensen zal drie dagen en drie nachten in het hart der aarde zijn*”.

³ In de *Bijbel met Kanttekeningen* (deel 7, pag. 89) wordt gewezen op het feit dat deze verklaringen niet overeenkomen met hetgeen in Joh. 2:19-21 staat. Omdat zij niet onderling overeenstemden, kon de verklaring niet overgenomen worden door de Hoge Raad. Zie ook Marcus 14:56-58. Noem het maar een wijze van verbasteren van een uitspraak van Jezus.

⁴ Zie: Bob de Raadt (2007) – *Stefanus*; Herbergewangelisatiedienst op 6 mei 2007; meditatie is opgenomen in de bundel ‘*Dienaren van God: Micha, Jacobus, Paulus en Stefanus*’ – Uitg. Stichting De Vaste Burcht, Alblasserdam; ISBN/EAN 978-90-77712-43-6.

⁵ Gert Jan Segers bespreekt in zijn column “*Tot de dood ons verenigt ..*” het probleem van het “lijden en sterven met Christus. Kruisdragen. Navolging”, mede naar aanleiding van de recente moorden op christenen in Arabisch-islamitische landen. Hij heeft zeven jaar in Caïro gewoond en wordt om die reden persoonlijk geconfronteerd met de rauwe werkelijkheid. Hij besluit zijn stukje met “*Maar het zou mooi zijn als de dood van onze broeders en zusters ons te denken zou geven, ons geloof zou verdiepen, ons dichter bij Jezus zou brengen en dichter bij elkaar. Zodat niets ons kan scheiden*” (*Ned. Dagblad 13-06-2007, pag.7*). Noemt en verwijst naar Stefanus in z’n column.

⁶ Dat is de tempel (*Bijbel met kanttekeningen*, deel 8, p. 24).

Onderwerpen in deze meditatie:

- de geschiedenis van de tempel(s)
- momenten van Jezus in de tempel
- uitspraken van Jezus over de tempel
- Jezus' lichaam als tempel: betekenis???: bestaat er een relatie met het Avondmaal: het breken van het brood (Zijn lichaam) en het drinken van de wijn (Zijn bloed)?
- de tempel in de toekomst: verschillende mogelijkheden:
 - > herbouw van de derde tempel/visie daar achter, o.a. van de Joden, hun Messiasverwachting/zijn eerste komst (volgens de Joden)
 - > de wederkomst van Christus; het Nieuwe Jeruzalem
 - > Jezus als nieuwe tempel (Zijn vlees), zijn nieuwe gedaante en ons lichaam als tempel van de Heilige Geest.

2. De geschiedenis van de verschillende tempels voor het Joodse volk:

De *tabernakel* (eigenlijk tent⁷) was het verplaatsbare heiligdom van de Israëlieten tijdens de woestijnreis (Exodus 26, 36). Wordt ook genoemd: 'tent der getuigenis' (= van de tafelen der Wet; Numeri 9:15), de 'tent der samenkomst' (Ex. 27:21; 33:7), waar Jahwe met Zijn volk samenkwam. Wordt ook wel 'Ark'⁸ genoemd.

De *eerste tempel* werd voorbereid door David (1 Kron. 22:5; 2 Sam. 7) en gebouwd door Salomo (1 Kon. 6,7) op de dorsvloer van de Jebusiet Arauna. Deze tempel werd door Nebukadnezar verwoest in 586 voor Christus en stond op de berg Moria, waar Abraham zijn zoon Izaäk moest offeren.

De *tweede tempel*: Na de ballingschap krijgen Nehemia en Ezra toestemming om naar Jeruzalem terug te gaan en wordt de tempel herbouwd. Deze tempel is kleiner geweest dan de eerste tempel. In de tijd van Herodes wordt de tempel uitgebreid en is in 64 na Chr. klaar. Echter reeds zes jaar later wordt deze tempel verwoest door de Romeinse keizer Titus (70 na Chr.).

Wim Hoogendijk (2007) stelt dat de vazalkoning Herodes de Grote de derde tempel heeft herbouwd. Hij vertelt dat de Tweede Tempel door de Romeinse generaal Pompeius werd verwoest, toen hij in 63 voor Chr. Jeruzalem veroverde. Daarbij kwamen zo'n 12.000 Joden om het leven. De Tweede Tempel die na de ballingschap in Babel weer werd opgebouwd, was overeind gebleven tijdens de bezetting door de Grieken, door de Maccabeeën opnieuw ingewijd en daarna verloren gegaan door de verovering van Pompeius⁹. Doorgaans wordt aangenomen dat Herodes de tweede tempel van Ezra en Nehemia uitgebreid heeft en wordt er dus niet gesproken over een derde tempel. De tweede tempel werd in 70 na Chr. door de Romeinen verwoest als vergelding wegens de opstand van een aantal Joden.

Nadien zijn er meerdere pogingen geweest om tot de bouw van de *derde tempel* te komen. Tot op heden is dat niet gelukt. De beroemde Klaagmuur herinnert nog aan de tweede tempel. Voor Joden is dit een belangrijke plek om te bidden; misschien wel de belangrijkste, gezien alle gebedsbriefjes die in de Klaagmuur gestopt worden. Veel bezoekers doen een briefje met een gebed in een nis in de Klaagmuur. Links van de muur is een ruimte in de rots waar veel Joden samenkomen om te leren en te bidden¹⁰. Onder orthodoxe Joden bestaan groepen die streven naar

⁷ Zie Exodus 25-27 en 35-38.

⁸ Ark des Heren, Ark der getuigenis, Ark des verbonds; zichtbaar teken van Gods aanwezigheid. Stond in het Heilige der Heiligen. Speelde een belangrijke rol bij de verovering van Jericho (zie in Dahlby, 1973, p. 43-45).

⁹ Wim Hoogendijk (2007) – *1967-2007 Veertig jaar herenigd Jeruzalem*; in: *De Oogst*; nr. 826, juni; p. 24-25.

¹⁰ In 1990 heb ik deze ruimte bezocht tijdens een rondreis door Israël. Erg indrukwekkend.

de herbouw van de tempel. Zij hebben het tempelgerei, het gewaad van de Hogepriester, de Menorah en andere belangrijke tempelvoorwerpen klaarliggen (zie F. ter Horst, 2001/2007).

In Ezechiël 40-48 “geeft de profeet een beschrijving van de definitieve tempel die eens in het door de toekomstige Messias bestuurde Jeruzalem zal staan” (Wikipedia: *Joodse tempel*; Pawson 2007). Het is een visioen van de nieuwe tempel¹¹.

3. Momenten van Jezus in de tempel:

- We komen Jezus al snel in het begin van het Evangelie van Mattheüs tegen op het dak van de tempel. Hij wordt verzocht door de duivel. Eerst in de woestijn, daarna op de rand van het dak van de tempel en als derde: op een zeer hoge berg. Als Jezus op de rand van de tempel staat, zegt de duivel tot Jezus¹²: “*Indien Gij Gods Zoon zijt, werp Uzelf dan naar beneden; er staat geschreven: Aan zijn engelen zal Hij opdracht geven aangaande u, en op de handen zullen zij u dragen, opdat gij uw voet niet aan een steen stoot (7) Jezus zeide tot hem: Er staat ook geschreven: Gij zult de Here, uw God, niet verzoeken*”.¹³
- de tempelreiniging: Joh. 2:13-17: Jezus ziet allerlei verkopers in de tempel. Met een zweep van touw verdrijft Hij hen uit de tempel¹⁴. Hij wil niet dat het huis van Zijn vader een rovershol wordt.
- Jezus bezoekt tijdens diverse feesten de tempel: Joh. 2:13, 6:4, 11:55.
- “.. *in de tempel kwamen lammen en blinden tot Hem*” (Matt. 21:14)
- “*Dagelijks zat Ik in de tempel te leren*” (Matt. 26:55, Marc. 14:49). Zie ook in: Lucas: 19:47, 20:1, 21:37, 22:53.
- Marcus 11:11 > “*Hij kwam te Jeruzalem in de tempel*”.
- Jozef en Maria zijn op een gegeven moment Jezus kwijt als zij samen met Hem Jeruzalem bezocht hebben, vanwege het Paasfeest, als Jezus twaalf jaar is. Zij zijn al op de weg naar

¹¹ Voor studies over Ezechiël en de komende/derde tempel:

- Gert A. van de Weerd (2005) – *De profeet Ezechiël, deel 1* – Uitg. PMI, Ede; 702 pag.; zie ook: www.bijbelverklaring.com . Voor recensies: <http://www.vergadering.nu/boekweerdezechiel.htm>
- Idem: Gert A. van de Weerd; *Deel 2*; 735 pag.
- Gert A. van de Weerd (2006) – *De profeet Ezechiël; schatgraven in de Bijbel; deel 10: Tempeldienst en Hoge Feesten*; in: *Zoeklicht*, nr. 16; 28 okt. 2006, 82° jaargang, pag. 10-11. Van de Weerd schrijft hierin dat het Chanoekafeest in 165 voor Christus werd ingesteld door Judas Makkabeüs en is o.a. het feest van de verwachting van de derde tempel. “In het Messiaanse Rijk is die verwachting ingelost”. www.zoeklicht.nl
- www.shalomcenter.nl/Ezechiel
- Gaebelin, A.C. (2003, Nederlandse uitgave) – *De profeet Ezechiël* – Doorn: Het Zoeklicht; ISBN 906461066-0. Met name pag. 271-339; over de hoofdstukken 40-48 van Ezechiël. Hij plaatst de nieuwe tempel in de periode van het duizendjarig rijk. Gaebelin (1865-1945) werd geboren in Thüringen (Duitsland) en ging als 18-jarige naar de USA.
- Pawson – *Wanneer Jezus terugkomt ... Wat weten wij over zijn tweede komst en hoe kunnen wij ons daar op voorbereiden?*”.
- Zie in Alexander (1976): pag. 426-429: Ezechiël zag in het visioen niet het oude Jeruzalem, maar iets dat leek op een stad (Ez. 40:2). Toch is de opzet van de tweede tempel vrijwel gelijk aan de eerste tempel. Het is helemaal gericht op de dienst der offeranden (Ez. 40:38 vv). God wil wonen in een reine tempel, bij een rein volk (Ez. 43). *Openbaring* gaat echter nog verder: voorbij de zondoffers: uit Gods tempel stroomt een rivier die leven geeft. Bovendien is het grote verschil: niet meer de aanwezigheid van een tempel, maar de Here is daar! (Op. 21:22). Een prachtig vooruitzicht waar wij mensen nauwelijks een voorstelling van kunnen maken. Stefanus zag vlak voor zijn dood iets van die Heerlijkheid.

¹² Matt. 4:5-7; Luc. 4:9.

¹³ Deut. 6:16, Luc. 4:7; Marc. 1:12-13.

¹⁴ Matt. 21:12 vv, Marc. 11:11 vv, Luc. 19:45 vv.

Nazareth als zij Hem missen. Jozef en Maria gaan terug naar Jeruzalem en vinden Hem na drie dagen zoeken “in de tempel” (Luc. 2:46). In de tempel zegt Jezus dan (:49) : “Wist gij niet, dat Ik bezig moet zijn met de dingen mijns Vaders?”¹⁵

- In Joh. 5:1-18 staat het verhaal van Jezus die een verlamde man – nota bene op de sabbat – geneest. De man lag sinds 38 jaar ziek in Bethesda, een bad. Niemand keek naar hem om. Na de genezing gaat de man naar de tempel en Jezus vindt hem daar. Dit incident leidt tot een fors conflict tussen Jezus en de Joden.

4. Uitspraken van Jezus over de tempel:

- Johannes 2:18-21: “De Joden dan antwoordden en zeiden tot Hem: Welk teken toont Gij ons, dat Gij dit (dat is de tempelreiniging) moogt doen? Jezus antwoordde en zeide tot hen: Breekt deze tempel af en binnen drie dagen zal Ik hem doen herrijzen^{16,17}. De Joden dan zeiden: Zesenveertig jaren is over deze tempel gebouwd en Gij zult hem binnen drie dagen doen herrijzen? Maar Jezus sprak van de tempel zijns lichaams”.
- Belangrijk in de relatie tussen Jezus en de tempel is het feit dat na het overlijden van Jezus het voorhangsel in de tempel scheurt. Als verbeelding dat de scheiding tussen de Here Jezus/Jahweh en de mensen opgeheven is. Daardoor wordt de functie van de tempel dus ingrijpend anders. De hogepriester kan zich op de Yom Kippoer/De Grote Verzoendag niet meer door het gordijn afzonderen. Deze bijzondere functies van voorhangsel en hogepriester zijn dan in feite sinds de kruisdood van Jezus komen te vervallen (overbodig geworden). Zie in: Matt. 27:51, Marc. 15:38, Luc. 23:45.
- Deze passage wordt later door de ‘voorbijgangers’ bij het kruis meewarrig/hoofdschuddend uitgesproken: “Gij die de tempel afbreekt en in drie dagen weer opbouwt”(Matt. 27:40, Marc. 15:29). De overpriesters doen mee met de bespotting van Jezus.
- “Maar Ik zeg u: meer dan de tempel is hier” (Matt. 12:6).

5. Jezus’ lichaam als tempel:

- Joh.2:21-22: “Maar Hij sprak van de tempel zijns lichaams. Toen Hij dan opgewekt was uit de doden, herinnerden zijn discipelen zich, dat Hij dit gezegd had, en zij geloofden de Schrift en het woord, dat Jezus gesproken had”.

In de Bijbel met Kanttekeningen¹⁸ wordt verwezen naar 2 Cor. 5:1 waarin Paulus spreekt over de tentwoning, de tabernakel zijns lichaams. Zie ook: 2 Petrus 1:14¹⁹, 1 Cor. 6:19²⁰, Col. 1:9²¹. De verwerping van Jezus trok de uiteindelijke verwoesting van de tempel mee (Matt. 23:34-38, Luc. 13:35). De tempel was een voorbeeld van Jezus’ lichamelijke, menselijke natuur. In wezen sprak Hij daarmee ook over Zijn dood en opstanding (tijdsperiode van drie dagen).

¹⁵ Vergelijk Matth. 16:13, Joh. 2:16, Joh. 5:18.

¹⁶ Matth. 26:61 (“Deze heeft gezegd: Ik kan de tempel Gods afbreken en binnen drie dagen weer opbouwen”), 27:40 (“Gij, die de tempel afbreekt en in drie dagen opbouwt ..”); Marcus 14:58 (“Wij hebben Hem horen zeggen: Ik zal deze tempel, die met handen is gemaakt, afbreken, en binnen drie dagen een andere, niet met handen gemaakt, bouwen”), 15:29.

¹⁷ Het woord ‘herrijzen’ heeft dezelfde betekenis als de woorden ‘opwekken uit de dood’.

¹⁸ Deel 7; pag. 284.

¹⁹ “Ik acht het mijn plicht, zolang ik in deze tent ben, u door herinnering wakker te houden, want ik weet, dat het afleggen van mijn tent spoedig komt, zoals ook onze Here Jezus Christus mij heeft doen weten”.

²⁰ “Of weet gij niet, dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, die in u woont, die gij van God ontvangen hebt, en dat gij niet van uzelf zijt?”

²¹ “... want in Hem woont de volheid der godheid lichamelijk”.

6. De tempel in de toekomst:

Dan hebben we het over de derde tempel. Er zijn in het verleden in verschillende periodes plannen geweest om tot de herbouw te komen; echter zo ver is het toch nu nog niet gekomen. De Joodse autoriteiten geven geen toestemming tot de herbouw, uit angst voor de Palestijnen en de kans op conflicten.

In dit kader is de tekst in Openbaring 21:22 bijzonder: dan zal er geen tempel meer zijn, want God woont dan onder de mensen.

7. Toepassingen:

- Levensmotto van Majoor Bosshardt: “*God dienen is mensen dienen en mensen dienen is God dienen*”²².
- Liedje: ‘Zit je deur nog op slot?’
- Zie het verhaal van Petrus en de verloochening van Jezus door hem; gevolgd door het herstel van het contact met Jezus > het herstel in het ambt.

8 MEDITATIES (beoogd):

1. Jezus en de tempel: confrontatie met Satan; over verloochening en navolging/gehoorzaamheid (dienst op 16-09-2007; nr. 145 Herberg-evangelisatiedienst; 12^e dienst van Bob).
2. Jezus en de tempel: barmhartigheid/Bethesda, Jezus’ ware aard.
3. Jezus en de tempel: ontheiliging (rovershol) en verwoesting van de tempel (destructieve neigingen)
4. Jezus en de tempel: levensheiliging, worden als een tempel voor de Heilige Geest (vruchten van de Geest).
5. Jezus en de tempel: vernieuwing van de tabernakel en de tempel; de nieuwe tempel en de Heerlijkheid van de Here en het Lam = vervanging van de tempel door het Lam en God zelf; de toekomst; de vraag: Waar leven wij voor?

Meditatie 1:

Jezus en de tempel: confrontatie met Satan/de duivel: over verloochening en navolging.
(Herberg-evangelisatiedienst, nr. 145; op 16-09-2007).

a. Inleiding:

Zoals gezegd is, ben ik tot dit thema gekomen door de woorden “*en Jezus sprak van Zijn eigen lichaam*” als tempel. Wat houden deze woorden in?

- Als Jezus de volgende, nieuwe tempel is, komt er dan nog een volgende derde tempel?
- Hoe zit dat dan met de beschrijving van de tempel in Ezechiël 40-48?
- Wat moet ik dan aan met de beschrijving in *Openbaring 21* over de nieuwe hemel en de nieuwe aarde; de nieuwe stad/Jeruzalem; dat God zelf de nieuwe tempel zal zijn en dat de Heerlijkheid des Heren en van het Lam onder de mensen zal zijn! Daar is dus geen tempel. Kortom: geen gemakkelijk onderwerp, wel een zeer boeiende vraag en een boeiend onderwerp.

²² Ned. Dagblad, 2 juli 2007 (pag. 1); n.a.v. de afscheidsdienst van Majoor Bosshardt op 30 juni 2007.

We gaan eerst maar eens naar situaties kijken waarin Jezus met de duivel/Satan centraal staat. Satan neemt Jezus mee naar drie plaatsen en één van deze plaatsen is de tempel. Om preciezer te zijn: op het dak van de tempel.

We hebben het verhaal gelezen uit *Mattheüs 4:1-11*.

Mattheüs is (zie in Pawson, 2007) de evangelist die vertelt over het Koninkrijk van Koning Jezus; Jezus de Koning der Joden. Zijn evangelie kun je omschrijven als een handboek voor discipelschapstraining. Terug naar het verhaal:

Jezus wordt door de Geest eerst naar de woestijn geleid en daar door de duivel verzocht. Dan neemt de duivel Hem mee naar het dak van de tempel. Daar vindt het volgende gesprek plaats: *“Toen nam de duivel Hem mede naar de heilige stad en hij stelde Hem op de rand van het dak des tempels en zeide tot Hem: Indien Gij Gods Zoon zijt, werp uzelf dan naar beneden; er staat immers geschreven:*

Aan zijn engelen zal Hij opdracht geven aangaande u,

En op de handen zullen zij u dragen,

Opdat gij uw voet niet aan een steen stoot. (Het klinkt zo vroom, zo logisch, zo aannemelijk)

Jezus zeide tot hem: Er staat ook geschreven: Gij zult de Here, uw God, niet verzoeken”.

Een paar opvallende aspecten²³:

- Jezus wordt door de Geest naar de woestijn geleid: Jezus laat zich bewegen en in beweging zetten. Jezus moet later deze gebeurtenis aan de schrijver vertellen hebben.
- De woestijn is het beeld van de plaats van het verderf en de dood.
- De duivel doet een poging om de Zoon van God tot zonde te brengen; dat is een poging tot verzoeking. Tevens is het een testcase van God om Zijn Zoon te beproeven en te versterken. Het is eigenlijk een voorproefje van het lijden. De test is: hoe gaat Jezus om met de aangeboden macht (een soort mandaat). Gebruikt Hij deze macht in eigen voordeel of zal Hij aan God gehoorzaam zijn? Zal Hij volgen wat Zijn Vader van Hem vraagt? Zal Hij voor eigen eer gaan of voor Gods eer? Welke keuze maakt Hij? Is Hij in staat om Zijn Vader te verloochenen?
- Het “meenemen in de Geest” (:5) wordt uitgelegd als “in een visioen”; vgl. Ezech. 8:3.
- “de heilige stad” is “de aan God gewijde”, omdat de tempel daar was. Het woord ‘tempel’, uit het Latijn afkomstig, moet de bijbelse gedachte van het ‘huis Gods’ weergeven, waar de Heilige als een God der verzoening troont. Hier speelt een directe confrontatie af; een direct conflict tussen de Zoon van God en de gevallen engel, Lucifer. Een hemels gevecht, verplaatst naar de aarde. Een nieuwe poging van Satan om een ‘paradijs-situatie’ te verzieken; om de authentieke relatie God – Zoon/Mensenzoon/Messias/Mensenredder aan te vallen en te vermoorden: “Spring maar van het dak van de tempel”. Kortom: een duivels gesprek, een duivels plan en satanisch voorstel. Jezus trapt er gelukkig niet in en spreekt een citaat uit Psalm 91:11 vv uit: *“Gij zult de Here, uw God, niet verzoeken”*. D.w.z.: niet in verleiding brengen; geen aanstoot geven; geen verdriet doen. D.w.z.: Hem eren en aanbidden; Zijn (Al)macht erkennen; Hem heiligen/jezelf heiligen; Hem heilig benaderen.
- *“Er staat geschreven” (:7)*: heeft de betekenis van rechtsgeldigheid, zoals dat in het Griekse recht gold. Een rechtsgeldigheid die niet aan te vechten is.
- :7 : *“Gij zult de Here, uw God, niet verzoeken”*: Jezus antwoordt terug met de Schrift. De Zoon heeft zich ook ondergeschikt gemaakt aan de Here God, Zijn Vader. Ook hier klinkt het “Uw wil geschiedde” uit het ‘Onze Vader’ door.

²³ Zie: *Bijbel met Kantekeningen*, deel 7, pag. 16.

Het is niet de bedoeling om de Here God ergens toe te dwingen of om God tot toorn te prikkelen. Daarin past geen overmoedigheid of machtsvertoon.

In het lijden van Christus is Zijn gehoorzaamheid in geloof uitgekomen.

➤ de duivel: is hier getekend als de ‘overste der wereld’. Zie ook in Joh. 12:31, Ef. 2:2, 6:12. Satan betekent ‘strijder tegen God’.

Als Jezus in deze drie situaties aan de duivel gehoorzaam zou zijn geworden, in de valkuil des duivels getrapt zou hebben, dan had Hij in feite tegen God gaan strijden. Dan had Hij voor eigen voordeel gegaan. Dan hadden wij nooit de verzoening met God kunnen ontvangen. Dan waren wij mensen nog steeds reddeloos verloren. Als ik daar aan denk, dan ben ik blij dat Jezus gehoorzaam aan God is gebleven. **Jezus Christus heeft Zijn Vader in de hemel niet verloochend.** Op het dak van de tempel is Hij (Jezus) dicht bij het Heilige der Heilige gebleven. Daar is Hij een tempel voor God gebleven.

b. Hoe zou dat in ons leven plaatsvinden? Zouden wij gemakkelijk in de val van de duivel kunnen trappen? Denk je eens in als de duivel aan ons dergelijke vragen zou voorleggen. Als mensen zijn wij nog altijd gevoelig voor:

- rijkdom: advertenties zijn overal om ons heen om in te spelen op onze koopzucht/hebzucht/het willen hebben, verlangen naar meer, jaloezie;
- geluk: wij mensen zijn gelukzoekers; de ene kick na de andere, we willen scoren, ons lekker voelen, onze grenzen verleggen;
- macht en aanzien: wij willen populair zijn, belangrijk zijn, we zijn statusgevoelig;
- vrijheid: we moeten niets hebben van belemmeringen, beperkingen, wetjes en allerlei regeltjes; het motto is “Vrijheid – Blijheid”;
- gezondheid: we beleven gezondheid als een vanzelfsprekendheid, als iets gewoons/normaals, totdat het tegendeel blijkt en mensen hun kwetsbaarheid en afhankelijkheid moeten beseffen;
- rechtvaardigheid: we zijn allergisch voor onrechtvaardige toestanden, zeker als onrecht onszelf treft. Oprechte naastenliefde is soms wel teveel gevraagd;
- eerlijkheid: dat vinden wij een grote deugd; dat staat hoog in het vaandel van mensen. Zijn wij ook eerlijk naar onze Schepper toe; naar Degene die onze tempel is, die wil dat wij een tempel voor Zijn Geest zijn!

Grote vraag is: zijn er momenten in ons leven waarbij wij onze Heer en Heiland verloochenen? Volgende vraag is dan: Hoe gaan wij met zo’n moment om? Komen wij tot inkeer en komen wij dan voor de Heer tot stilstand? Hebben wij besef van Zijn ontferming? Zijn genade en Zijn welkom? Denk daarbij maar aan de thuiskomst van de verloren zoon!

Derde vraag: durven wij na een moment van verloochening weer voor het aangezicht van de Here God en de Here Jezus te komen?

c. Ik neem u mee naar een ander verhaal uit het Nieuwe Testament waarin woorden als ‘verloochening’ en ‘vergeving/toewijding/navolging’ een hoofdrol spelen. Het is het verhaal van Petrus. Een ruige visser. Een man met het hart op de tong. Recht door zee en dwars over het meer. Hij is van Jezus gaan houden. Hij heeft alles voor Jezus over. Hij hoort bij de grote drie: de drie belangrijkste discipelen: Johannes, Jakobus (de oudere) en Petrus. Hij had andere namen: Simon, Bar-Jona (Matt. 16:17, d.w.z.: zoon van Jona/Johannes), Cephas (Grieks; komt van het Arameese woord ‘kefa’ = rots). Petrus komt van het Griekse ‘petra’ (= rots); Matt. 16:18). Petrus is een haantje de voorste. En die haan die weet wat. Jezus waarschuwt Petrus vlak voor de kruisiging, op een moment tijdens de Avondmaalsviering. Luister maar mee (Luc. 21:31-34):

“Simon, Simon, zie, de satan heeft verlangd ulieden te ziften als de tarwe, maar ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zou bezwijken. En gij, als gij eenmaal tot bekering gekomen zijt, versterk dan uw broederen. Hij zeide tot Hem: Here, met U ben ik bereid tot gevangenis en dood in te gaan! Maar Hij zeide: Ik zeg u, Petrus, de haan zal heden niet kraaien, eer gij drie maal zult geloochend hebben, dat gij Mij kent”.

Wat zal er door Petrus heen gegaan zijn, toen hem dit gezegd werd? Zijn reactie staat niet in het bijbelgedeelte beschreven. Wat denkt u dat Simon Petrus gedacht heeft? Zou hij nog een poging gedaan hebben om er tegen in te gaan? Daar was hij impulsief genoeg voor!

Dan komen we bij het gedeelte dat wij reeds gelezen hebben. Jezus is gevangen genomen en Petrus is Hem gevolgd, tot in of bij de woning van de Hogepriester (wie weet in de directe omgeving van de Tempel; de tempel was 's nachts gesloten²⁴).

Drie keer wordt Petrus herkend, als een volgeling van Jezus.

Drie maal ontkent hij Hem te kennen.

Dan kraait de haan. Wat Jezus voorspeld heeft, is uitgekomen. Petrus staat even verstijfd van schrik. *“En de Here keerde Zich om en zag Petrus aan”.* Wat zal er door hen beiden heengegaan zijn? Wat een ellende, wat een verdriet, wat een onmacht, wat een intens oogcontact, wat een emotie, wat een schaamte!

Petrus vlucht weg, met al z'n ellende: hij *“weende bitter”.*

Wat er daarna met hem gebeurd is, is niet bekend. Petrus komt weer in het verhaal terug bij de verschijningen van Jezus na diens dood en opstanding. Bij de derde verschijning gaat Jezus in gesprek met Simon Petrus. Hij wordt dan herinnerd aan zijn verloochening van Jezus.

In Joh. 21:15-23 staat het volgende te lezen:

“Simon, zoon van Johannes, hebt gij Mij waarlijk lief, meer dan dezen?”

Petrus: *“Ja Here, Gij weet, dat ik U liefheb”.*

Jezus stelt Zijn vraag in totaal drie maal; gelijk aan het aantal dat Petrus Hem verloochend heeft.

Petrus wordt bij de derde vraag *bedroefd*. Het grijpt hem aan. Bijna vertwijfeld roept hij uit:

“Here, Gij weet alles, Gij weet, dat ik U liefheb”.

Petrus krijgt drie maal een opdracht: *“Weid mijn lammeren”*, *“Hoed mijn schapen”* en *“Weid mijn schapen”*. Daarna volgt tot twee keer toe: *“Volg mij”*, *“Volg gij Mij”*.

Daarmee wordt de last van de verloochening opgeheven. Petrus kan verder en krijgt een rechtstreeks ambt, een opdracht. Hij wordt hersteld in zijn taak, om visser van mensen te worden.

d. Zo hebben wij vandaag stilgestaan bij een korte en ingrijpende gebeurtenis waarin satan probeerde om Jezus te verleiden, om Zijn Vader te verloochenen. Gelukkig doorzag Jezus de bedoeling van de duivel. Jezus stelde daarbij het woord van de Here God centraal, als een allesbepalend woord; gezaghebbend en waard om te citeren: *“Gij zult de Here, uw God, niet verzoeken”*. Daarin speelde de locatie een rol als de plaats der handeling: bovenop het heiligdom des Heren. Een wel zeer directe aanval van satan op de Heerlijkheid²⁵ des Heren.

Aan het eind van Matt. hoofdstuk 3 staat de uitspraak: *“Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wien Ik mijn welbehagen heb”* (Matt. 3:17). De Vader verloochent de Zoon niet, in tegendeel. De Here God, de Vader bevestigt Zijn Zoon; Hij omarmt Hem; zet Hem in Zijn Zoonschap; de erfgenaam; dat is de erkenning van de bloedband. Later is de Geest opnieuw actief: bij de doop van de Here

²⁴ Bijbel met kanttekeningen, deel 7, pag. 262.

²⁵ Ds. H. Kamphuis (2007) – De heerlijkheid in het huis van God brengt vrede; in: *Isaraëlaktueel/detijden*; juli/aug. 2007; pag. 23. Bij het artikel is een foto geplaatst van de gesloten/dichtgemetselde Gouden Poort.

Jezus daalt de Geest neer in de gedaante van een duif. Satan probeert deze Geliefde uit dat welbehagen te stoten.

Datzelfde dreigt Simon Petrus te overkomen. In het nauw gedreven verloochent hij zijn Heer. Op het moment dat de haan kraait, kijkt Jezus Petrus rechtstreeks aan. Daarna volgt het herstel: vergeving, een liefdesverklaring, een nieuwe taakstelling, de verloochening voorbij.

Zo mag het ook bij ons gaan. Ons leven zal niet altijd over rozen zijn gegaan. Wij zullen onze Heer waarschijnlijk ook niet altijd en overal gediend hebben. Misschien beseffen wij onze eigen momenten van verloochening.

Dan mogen wij weten dat de Here Jezus ons Zijn doorboorde handen toereikt. Ook aan ons zal Hij de vraag stellen: “*Hebt gij Mij waarlijk lief?*”

En wat is dan ons antwoord?

Mijn antwoord is dan: “Ik heb U lief, want U heeft mij vergeving geschonken”. Daar ben ik blij mee en dankbaar voor. “Ik ben niet perfect, ik heb U nodig! Ik wil U volgen. Wilt U mijn talenten verder ontwikkelen en in Uw dienst gebruiken”.

Daarmee komen wij bij onze nieuwe opdracht: een tempel voor de Here en Zijn Geest te zijn.

Dan ben ik weer terug bij het hoofdonderwerp: **Jezus en de tempel.**

Hij is degene die wij dienen, in wie wij geloven en die wij in de toekomst verwachten: Christus, de Messias, de Here, de overwinnaar op de satan, Degene die sprak over de tempel zijns lichaams.

Amen.

Referenties:

- Alexander, D., en P. (1973/1976) – *Handboek bij de Bijbel* – Den Haag: Voorhoeve.
- Alec, G. (2003) – *De Tempel (van Herodes)* – 96 pagina’s + illustraties.
- Bavinck, dr. J.H., dr. A.H. Edelkoort (z.j.) – *Bijbel met kanttekeningen* – Baarn: Bosch & Keuning; 8 delen.
- Dahlby, F. (1973) - *Bijbels woordenboek* – Baarn: Ten Have.
- Dee, dr. S.P. & dr. J. Schoneveld (1971) – *Concordantie op het Oude en het Nieuwe Testament* – Baarn: Bosch & Keuning²⁶.
- Edersheim²⁷, A. (....) – *De Tempel* – Groen & Zoon; ISBN 90-5030-624-1.
- Horst, F. ter (2001/2007) – *De Derde Tempel*; op: www.homepages.hetnet.nl/~fm-ter-horst/De%20Derde%20Tempel.htm ; 20 pag.
- <http://neverbesilent.org/nl/drs.jan-van-barneveld.html> ²⁸
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Joodse_Tempel : Joodse tempel.
- <http://jeru.huji.ac.il/ebls.htm> : *Jerusalem in the First Temple Period (1006-586 BCE); The Jerusalem Mosaic; Second Temple Period (536 BCE – 70 AD)*
- <http://www.kerkenisrael.nl/voi46-5d.php> : *De derde tempel.*
- *Huis van Goud – Welkom* – Kinderdijk: Uitg. St. Evangelie-Lektuur.²⁹

²⁶ Zie daarvoor de teksten over: de Ark, de Tabernakel, de Tempel.

²⁷ Leefde van 07-03-1825 tot 16-03-1889. Boek: *The Life and Times of Jesus the Messiah* (1883). Bron: google naam > Edersheim: http://en.wikipedia.org/wiki/Alfred_Edersheim

²⁸ Publiceert veel over Israël en haar betekenis voor het christelijk geloof.

²⁹ Boekje bevat veel beeldmateriaal over de tabernakel, diverse altaren, de gouden kandelaar e.d. Goed bruikbaar voor kinderen.

- Kamphuis, H. (2007) – De heerlijkheid in het huis van God brengt vrede ; in: *Israëlkultuur* – juli-aug.; p. 23. Maandblad van Christenen voor Israël.³⁰
- Kamsteeg, A. (2007) – Een ontwaakte reus naar Jeruzalem; in: *Nederlands Dagblad*, 18-05-2007.³¹
- Martin, E.L. (2000) – *The temples that Jerusalem forgot* – ASK Publications, Portland USA – ISBN 0-945657-95-1³².
- Mulder, A. (2007) – ‘Meer interesse in tempelbouw’; in: *Ned. Dagblad*, 25-07-2007; p.2.³³
- Pawson, D. (1995/ Ned. vert. 2001) – *Wanneer Jezus terugkomt .. Wat weten wij over zijn tweede komst en hoe kunnen wij ons daarop voorbereiden?* – Putten: Stichting Opwekking, Opwekkingslectuur; ISBN 76880492³⁴.
- Pawson, D. (2007) – *Sleutels tot de Bijbel, een uniek overzicht van alle bijbelboeken* – Putten: Opwekking, Opwekkingslectuur; oorspronkelijk: 2003; ISBN 9789059691162³⁵
- Post, L.C. (1925) – *Van het oude volk en het oude boek* – Nijkerk: G.F. Callenbach/Uitgave Nederl. Zondagsschool-Vereeniging³⁶.
- Price, J. Randall (2007) – *De Tempelberg betwist (wordt de tempel herbouwd?)* – Doorn: Het Zoeklicht; ISBN 9789064510977.^{37, 38}
- *Profetisch Perspectief*; nr. 55 (2007) – themanummer: *Jeruzalem, een loodzware steen* - Amsterdam³⁹.

³⁰ Kamphuis schrijft n.a.v. Openbaring 21:22-23: “Dit laatste huis zal nooit afgebroken worden, omdat wij veilig in God mogen wonen. Waar wij Hem zullen zien, van aangezicht tot aangezicht. God zal zelf te midden van Zijn volk Israël zijn. Daarom zal er geen tempel wezen, want God zal zelf een tempel zijn en zal te midden van Zijn volk wandelen (tabernakelen). Dan zal daar in de eeuwigheid de heerlijkheid van Hem openbaar worden”. Kamphuis is voorganger van een Vrije Evangelische Gemeente (Joure) en van de Vrije Zendinggemeente (Nijetrijne).

³¹ Kamsteeg bespreekt in dit artikel de opkomst en de invloed van ‘Christians United for Israël’ van John Hagee, een christelijke voorganger in de USA. Hagee spreekt van ‘christelijk zionisme’. Kamsteeg stelt dat juist evangelicals in de richting van Messiasbelijdende Joden en christelijke Palestijnen moeten uitstralen dat het Kruis van Christus de kloof van allerlei culturele, religieuze en politieke tegenstellingen overbrugt. Hij wijst er op dat “de tempel van de Heilige Geest belangrijker is dan een eventuele Derde Tempel en dat een op broederschap gericht geloof méér waard is dan geloof in heilige plaatsen”.

³² ASK Publications – P.O.Box 25000 – Portland, OR 9729-0990 – USA; www.askelm.com ASK staat voor: Associates for Scriptural Knowledge.

³³ Interview met Chaim Richman, directeur van het Tempelinstituut te Jeruzalem n.a.v. de herdenking van de verwoesting van de tempel in 586 v. Chr., op Tesja beAv (= herdenkingsdag m.b.t. de verwoesting van de tempel).

³⁴ Pawson schrijft uitvoerig en diepgaand over de Wederkomst van Christus en gaat in op verschillende visies t.a.v. deze wederkomst. Daarbij staat *Openbaring 20: Het duizendjarig rijk* centraal. Hij gaat uit van de zogenaamde ‘klassiek pre-millennialistische’ opvatting. Dat sluit het meest aan bij Openbaring 20. Dat sluit aan bij de terugkeer van Christus. Dan zal de wereld tot haar oorspronkelijke toestand terugkeren wanneer Christus weer aanwezig is en de satan uit de wereld verbannen is (zie pag. 321-325). In dit boek heb ik echter geen opmerkingen gevonden omtrent de herbouw van de tempel. Dat was mijn oorspronkelijke reden om dit boek te lezen. Wel schrijft Pawson over “Het grootste contrast met het ‘oude’ Jeruzalem is wellicht de afwezigheid van een tempel die alles overheerst en de eredienst aan een bepaalde plaats bindt. De hele stad is zijn tempel” (pag. 205) en “**Het nieuwe Jeruzalem is de eeuwige ‘verblijfplaats’, de permanente woonplaats van God en mensen tegelijk**” (pag. 206).

³⁵ M.b.t. tot een toelichting op de herbouw van de tempel in Israël: pag. 745-750.

³⁶ Bespreekt de tempel, de tempelberg en de tempelbouw.

³⁷ Boek gaat in op actuele ontwikkelingen en visies.

³⁸ Zie bespreking in *De Oogst* (Tot Heil des Volks, Amsterdam), jan. 2008; p. 30. Schrijver van recensie waardeert de historische beschrijvingen, maar vindt de theologische onderbouwing van Price zwak.

³⁹ “Jeruzalem, de eeuwige stad, steen waaraan velen zich verwonden, centrale plaats in de geschiedenis van het heil, politieke en religieuze twistappel. Wat is haar betekenis, haar toekomst, hoe bevindt zij zich in de ontvouwing van het heil?” Met artikelen als: “Zal de tempel ooit herbouwd worden?” (ds. G. Hette Abma), “Van Mekka naar

- Raadt, B. de (2005) – *“Jezus Christus, Zoon van God: Hogepriester; meditatie op 24-04-2005 – Alblisserdam: St. De Vaste Burcht; ISBN 90-77712-09-7.*
- Troost, A.F. (2006) – *Dat koninkrijk van U. Hoe kan Jezus de Messias zijn? – Zoetermeer: Boekencentrum.*
- Vries, MZN, Rabbijn S.Ph. de (1968) – *Joodse ritensymbolen – Amsterdam: Uitg. De Arbeiderspers.*
- Wilson, S.S. (2007) – Hemelvaart, grootste van de christelijke feesten; in: *Opwekking*, mei 2007, nr. 510, pag. 4-6⁴⁰
- Wilson, S.S. (z.j.) – *De Tabernakel*; op: www.sydneywilson.nl
- www.templeinstitute.org/index.htm
- www.templemountfaithful.org/
- www.thirdtemple.com/index.htm

Documentatie/aantekeningen/extra:

- ✚ Benthem, J. van (2007) – Het probleem is Israël; in: *Ned. Dagblad* 08-06-07, p.1.; *Het Katern*.⁴¹
- ✚ Bol, S. (2007) – ‘Allah en God zijn niet dezelfde’; Half-Egyptische christenschrijfster uit VWO-6 wint Arabische literatuurprijs; in: *Ned. Dagblad*, 10-05-2007^{42 43}.

Jeruzalem” (Wim Kortenhoeven), “De Tempelberg betwist” (boekbespreking door Jan van Barneveld). Adres: Profetisch Perspectief - Postbus 22708 -1100 DE Amsterdam; Uitg. Buijten & Schipperheijn.

⁴⁰ Artikel verwijst naar Job 38:4-7, Ezechiël 28:12b-15, Jesaja 14:12-14, Psalm 2:7b-8. Aan de orde komen: de val van Satan, zijn conflict met God, de Schepper, zijn verleiding van Eva & Adam en in het Nieuwe Testament: van Jezus, als Jezus op het dak van de tempel staat. Hemelvaart toont de overwinning van Christus en de nederlaag van Satan. Sidney Wilson leefde van 1911- ongeveer 1986. Zie: www.sidneywilson.nl

⁴¹ Schrijver gaat in op de actuele politieke processen in het Midden-Oosten. Centraal staan de huidige atoomdreiging vanuit Iran en de dreigende Iraanse woorden aan het adres van Israël. De USA is uitgeput geraakt door de oorlog in Irak en zal niet snel opnieuw op avontuur gaan in het Midden-Oosten. Dat maakt de positie van Israël zwakker. Christenen, met hun verbondenheid aan het Bijbelse land, zullen duidelijk moeten maken dat Israël bestaansrecht heeft en dat daar niet aan te tornen valt. Dat kan toekomstige confrontaties opleveren met bijv. Rusland (opkomende macht vanwege de gasreserves), China en de Arabische wereld (afhankelijkheid van de olie). Daarnaast heeft Israël de opdracht/plicht ?? toekomstperspectief te bieden aan de Palestijnen, zeker nu de Palestijnen (Hamas/Fatah) onderling slaags geraakt zijn. Artikel is te vinden op: www.nd.nl

⁴² Monique Samuel won op 15-04-2007 de ‘El Hizra literatuurprijs’ met het verhaal ‘Afscheid zonder einde’ afkomstig uit het boek: ‘Achter de horizon’. De prijs wil erkenning geven aan schrijvers van Marokkaanse en Arabische afkomst. Monique Samuel heeft een Egyptische vader en een Nederlandse moeder. Zij voelt zich heen en weer geslingerd tussen twee landen en twee culturen. “Ik bekijk de wereld door twee glazen: een Nederlandse en een Egyptisch glas”. Vanaf haar dertiende jaar is zij met schrijven bezig. “De jury van El Hizra prees me nog om mijn buitengewone oog voor detail. Best humoristisch als je slechtziend bent”. Schrijfster heeft de ziekte van Stargadt, waarbij het gezichtsvermogen ernstig verslechterd is. Dat zette haar aan om haar verhalen op te schrijven en om zodoende haar ervaring te bewaren. Het christelijk geloof is voor Monique Samuel de spil in haar leven, zeker toen zij met haar oogziekte geconfronteerd werd. “Sommige mensen maken geen onderscheid tussen islam en christendom. Allah en God zijn voor hen dezelfde. Daarentegen stel ik dat alleen Jezus de weg, de waarheid en het leven is. Je moet op zo’n moment echt staan voor je geloof, respect tonen voor de ander en vooral veel bidden”. Zie: www.oneway.nl/n/monique-samuel ; google met: monique samuel

www.nd.nl/Document.aspx?document=nd_artikel&id=92476-15k . Prijs werd in het Rotterdamse Bibliotheektheater bekend gemaakt: www.bibliotheek.rotterdam.nl/ContentNieuws.cfm?CID-2872. De bekroonde verhalen worden gepubliceerd in de bundel ‘Het alfabet van de rivier’ (www.wereldjournalisten.nl/artikel/2007/4/16/el_hizfra_reikt).

⁴³ Zie ook: *Monique Samuel, aanstormend schrijftalent: “Ik móet mij uiten!”*; in: E.O.-Visie, nr. 24, 16 t/m 22 juni 2007; pag. 1, 86-87; geschreven door Gert-Jan Schaap.

- Bruijne, P. de (2007) – Staatssecretaris Tineke Huizinga: ‘In deze functie zet ik mij net zo in voor mensen als toen ik kamerlid was’; in: *Opwekking* mei 2007; nr. 510, pag. 13-15.⁴⁴
- Burge, G. (2007) – ‘Evangelieschrijvers waren ooggetuigen van Jezus’; Richard Bauckham⁴⁵ baseert zich op onderzoek naar namen in de tijd van Jezus; in: *Ned. Dagblad*, 09-06-07; pag. 12; eerder verschenen in: *Christianity Today*.
- Delden, drs. J.A. van (2007) – ‘Vergeet je vergeving niet!’; in: *Uitdaging*; juni 2007, nr. 337, p. 14-15.
- Dekker, W. (2007) – Tijd om volwassen te worden; in: *Ned. Dagblad*, 25-08-2007⁴⁶.
- EZA (2007) – *WereldInfogids 2007: Ga voor God, ga voor goud!* – Terschuur: EZA⁴⁷
- Gort, G. (2007) – Nieuwste Mercy Ship doet Rotterdam aan; aan boord van de ‘Africa Mercy’ kunnen zesduizend operaties per jaar worden uitgevoerd; in: *Ned. Dagblad* 07-05-2007; pag.3.⁴⁸
- Hopman, H. (2007) – “We voelen ons echt op deze plek gezet”⁴⁹; in: *Ned. Dagblad*, 07-06-2007; p.4; Ook: *Voedselbanken groeien nauwelijks meer* – ANP.
- Hopman, H. (2007) – ‘Jeugdzorg volgens Maori-principes’; in: *ND*, 29-08-07.⁵⁰
- Jong, Piet H. de, R. Sekeris (2007) – ‘Gezin met problemen mag geen probleemgezin worden’; interview met minister/vice-premier A. Rouvoet van het departement ‘Jeugd en gezin’; in: *ND* 09-06-2007; p. 11.⁵¹
- Koops, R. (2007) – Vrijmoedig kunst bedrijven; schrijver Henk Vaessen wil emotie delen; in: *Uitdaging*, juni 2007, jg. 33, nr. 337; p.19.⁵²
- Lucado, M. (2006) – *De beste!* – Amsterdam: Ark boeken.⁵³

⁴⁴ Tineke Huizinga hoopt nog altijd “een leesbare brief van Christus te zijn”.

⁴⁵ Zie op: http://www.st-andrew.ac.uk/~www_sd/bauck1.htm Boeiende, informatieve site. Email: rjb@st-andrews.ac.uk

⁴⁶ “*Om opgewassen te zijn tegen aardse rampspoed en wereldse verleidingen en hier iets zinnigs te doen, is naast kinderlijk geloof volwassen wijsheid nodig*”. Dekker is docent sociologie aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE): Academie voor Sociale Studies en de Master Contextuele Hulpverlening.

⁴⁷ Evangelische Zendingen Alliantie (EZA). Gids met een overzicht van 100 missionaire organisaties, vacatures wereldwijd en stelt de vraag ‘Waarom zending?’, www.eza.nl De wereldinfogids is een speciale uitgave van het tijdschrift *Zending Nû* van de EZA, ISSN 1572-0098, 38^e jaargang, mei 2007.

⁴⁸ De medische staf aan boord verricht o.a. oog- en plastische operaties, meet kunstledematen aan en richt zich op gynaecologie. Daarnaast zijn er bouwprojecten en geeft de bemanning voorlichting. Van dit soort hospitaalschepen zijn er in de toekomst meer nodig. ‘Africa Mercy’ zal zich vooral op Afrika richten. Zie op: www.mercyships.nl

⁴⁹ Clara en Sjaak Sies uit Rotterdam vertellen over hun christelijke visie op het opzetten van voedselbanken, 5 jaar geleden: “We ervaren voortdurend Gods leiding. Er wordt over ons heen meegekeken en meegeacht”.

⁵⁰ Verwijst naar de hulpverleningsmethodiek ‘Eigen Kracht Conferentie’, waarbij een beroep wordt gedaan op het sociale netwerk van de hulpvrager. Methodiek is zeer bruikbaar vanuit diaconaat en pastoraat. Zie: www.echt-recht.nl. Boekje ‘1001 Verhalen’; bundel met 38 ervaringsverhalen. Zie ook: www.eigen-kracht.nl www.eigen-kracht.be Folders: *Samenkomen om zelf te beslissen over hulpverlening: Eigen-kracht conferentie* – GGD Rotterdam e.o. (2005); www.ggg-rotterdam.nl. *Samen een plan maken ---samen beslissen; informatie over Eigen Kracht-conferenties*.

⁵¹ Interview over o.a. komend beleid ‘jeugd en gezin’. Over: opvoedcursussen, ‘vinger aan de bel’, contact met zorgmijders, bedreigde opvoedsituaties, elektronisch kinddossier, alcoholpreventie. “Als het gaat om sociale gerechtigheid, en we rekenen daartoe ook het welzijn van kinderen, dan moet de overheid niet aarzelen in te grijpen in het belang van het kind. Het is wel zo dat ik voorstander blijf van het ‘importeren’ van oplossingen in het gezin. Maar als het nodig is, dan ‘exporteren’ we het kind naar de oplossing toe”.

⁵² Interview n.a.v. het boek *Stille finale*. Het verhaal gaat over een man die samen met zijn tweelingbroer als enige van de Joodse gemeenschap uit Elburg het concentratiekamp heeft overleefd. Uitg. Aspect; ISBN 9789059114968.

⁵³ Mooi jeugdboek met boeiende illustraties van Sergio Martinez. Strekking van het verhaal: je hoeft niet uit het beste hout gesneden te zijn om bijzonder te zijn. God maakt ons precies zoals we zijn – zoals Hij het bedoeld heeft.

- Lucado, M. (2007) – *Speciaal voor jou* – Amsterdam: Ark boeken.⁵⁴
- Mezzo/EIZ (2007) – *Standby*, magazine over mantelzorg voor professionals en beleidsmakers.⁵⁵
- Pawson, D. (2003) – *De uitdaging van de islam voor christenen* – Putten: Opwekking; Opwekkingslektuur.⁵⁶
- Peretti, F. & T. Dekker (2006) – *Het huis* – Kampen: Voorhoeve.⁵⁷
- Raad van Kerken (2007) – *Over een andere boeg – handreiking voor missionair kerk zijn in een tijd van kentering* – Reeks Oecumenische Bezinning in de Raad der Kerken in Nederland; nr. 33; 48 pag.⁵⁸
- Raadt, B. de (2006) – *Micha: een kleine profeet; grote woorden: over gerechtigheid, getrouwheid en ootmoedigheid*; Herbergdienst op 15-10-2006.⁵⁹

⁵⁴ Jeugdboek met fraaie illustraties van David Wenzel. Strekking: over het samen gebruiken van persoonlijke talenten.

⁵⁵ Mezzo staat voor: Landelijke Vereniging voor Mantelzorgers en Vrijwilligerszorg; Email: info@mezzo.nl
Mantelzorglijn: 0900-2020496; www.svb.nl

⁵⁶ Pawson schetst de essentiële (geloofs)verschillen tussen de islam en het geloof in Jezus Christus, de Zoon van God. Christenen hebben de opdracht om duidelijk van hun opgestane Heer te getuigen. Pawson schetst onverbloemd wat de missie van de islam is. Hij waarschuwt tegen de visie van bijv. het salafisme (zie het artikel van Jan Dijkman en Jacob Hoekman; in: *Reformatisch Dagblad* 20-10-2007, p. 19; 37^e jaargang, nr. 170: “Aantal anti-democratische salafisten in het westen groeit sterk”).

⁵⁷ Thriller. Het huis is het symbool van het innerlijke zelf. Thema: ‘Het loon van de zonde is de dood’, zie in Romeinen 6:23: “Want het loon, dat de zonde geeft, is de dood”. In de benedenruimtes van het huis gaat het er ruig aan toe.

⁵⁸ Zie: www.raadvankerken.nl/?b=189&tpl=print : *Veranderingen in samenleving bieden kerken kansen voor missionaire presentie*. Zie ook: Ned. Dagblad, 10-05-2007: *Oude ideeën opnieuw uitvinden*; Raad van Kerken komt voor het eerst met missionair geschrift. Komt met 10 aanbevelingen: o.a. zoek naar eigentijdse vormen van gastvrijheid, zoek naar vindplaatsen van hoop in je omgeving, gebruik huidige mediacultuur voor nieuwe manieren van evangelieverkondiging en kerk zijn, weet wat je wilt doorgeven., doe en denk ‘glocaal’: globaal + lokaal.

⁵⁹ Deze preek gaat in op de huidige Micha-campagne. Op 15-10-2006 werd de landelijke Micha-zondag gehouden. N.a.v. het thema van de dienst het volgende:

- Govert Buijs (*Ned. Dagblad*, 01-06-2007) – werkt als filosoof aan de Vrije Universiteit te Amsterdam – schrijft in een artikel over het thema ‘voedsel-eerlijkheid’. Hij heeft het dan over eerlijke prijzen voor boeren die bij voorbeeld thee verbouwen. De kosten voor de theeboer zijn hoger dan de opbrengst.
- Buijs verwijst naar het cahier van het Internationaal Christelijk Studiecentrum (ICS) *Voedselsafari – Een zoektocht naar honger en gerechtigheid*, door E. Fortuyn en C. Visser (red.) – ICS, 2007, ISBN 789058813480. Zie ook recensie in *E.O. Visie*, 18 t/m 24-08-2007; p. 19.
- Zie: www.fairfood.nl
- www.jubileecampaign.nl : organiseert een protestactie geadresseerd aan de VN i.v.m. de vele kinderen die wereldwijd in gevangenissen zitten, tussen volwassen gevangenen.
- www.michacampagne.nl > diverse artikelen, van Jan Hoogland (‘Gerechtigheid, duurzaamheid, zorgzaamheid’, in: *Beweging* 2006-1; essay over ‘levenskunst’), Ross Langmead (‘Tien keer gerechtigheid volgens het Evangelie’; visie op zending en ontwikkelingswerk: een integratie van woord (evangelisatie) en daad (je naaste liefhebben); n.a.v. Matt. 25), ds. P. Houtman (‘Arm en rijk in de Bijbel’, 3 delen, in: *De Reformatie*), Aad Kamsteeg (‘Rechtvaardigen in een zuchtende wereld’; in: *ZOA Magazine*, 2005).
- www.timetoturn.nl > ‘Rechtvaardigheid in het Oude Testament’.
- Bouwman, W. (2007) – Alle redenen tot verbijstering; het rijke Noorden en het arme Zuiden – de dagelijkse werkelijkheid; in: *Ned. Dagblad*, 16-06-2007; ZoZ, p.1.; zie ook artikel op pag. 4: Een jaar Micha Campagne. Bouwman bespreekt de acht millenniumdoelstellingen vanuit de actuele context. Dan blijkt dat er nog veel te doen is om de doelstellingen te realiseren.
- Bekkum, Koert van (23-06-2007) – Leer goedgevoelen, zoek het recht; in: *ND*, p. 4 - ZoZ.
- In het ND van 21-06-2007 staat onder de kop “Maxima emotioneler door moederschap”: “Ik mis in de wereld soms het besef van urgentie om kwesties als armoedebestrijding, milieu en tolerantie voor culturele

- Raadt, B. de (2006) – *Levensbeschouwing*⁶⁰, *veerkracht en identiteit. Ouderschap in een medische stroomversnelling* – Rotterdam: Erasmus MC-Sophia/Dienst Psychosociale Zorg/Medisch Maatschappelijk Werk; ISBN 10:90-77712-32-1; ISBN 13:978-90-77712-32-0.
- Raadt, B. de (2007) – *Stefanus*, meditatie d.d. 06-05-2007 – Alblasterdam: Stichting De Vaste Burcht.^{61, 62}
- Raadt, B. de, J. Rijkschroeff, M. Speksnijder (2007) – Ouderbegeleiding in het kinderziekenhuis; in: *Tijdschrift Kinderverpleegkunde*, 13^e jaargang, juni 2007, pag. 10-11.⁶³
- Raadt, B. de (2007, sept.) – *Dienaren van God: Micha, Jakobus*⁶⁴, *Paulus, Stefanus* – Alblasterdam: Stichting De Vaste Burcht; ISBN/EAN 978-90-77712-43-6.⁶⁵
- Roover, L. de (2007) – Rikkert Zuiderveld: ‘Liedjes spreken van mens tot mens’; in: *E.O. Visie*, nr. 22; 2 t/m 8 juni 2007; pag. 1, 16-19; Hilversum: E.O.⁶⁶

verschillen hoog in het vaandel te hebben”en “Ik moet toegeven dat ik nu veel meer moeite heb met onrecht en onveiligheid”.

- Weerd, Gert van de – *Micha, bijbelverklaring* – Het Zoeklicht; zie : www.bijbelverklaring.com
- www.noodfonds-hardinxveld.nl > voorbeeld van praktische hulpverlening vanuit gezamenlijke, lokale kerken.

⁶⁰ Binnen de psychosociale oncologie is er een groeiende belangstelling voor de spirituele kant van het leven. Dat krijgt ook z'n beslag in hulpverleningsgesprekken. Het blad *Psychosociale oncologie* (NvPO: Ned. Veren. voor Psychosociale Oncologie) heeft er een themanummer aan gewijd: *Spiritualiteit en zingeving* (Jaargang 14, nr. 3, 2006). Het tijdschrift gaat in een artikel nader in op de rol die spiritualiteit speelt bij het omgaan met de zieke kanker. Er is een lijst ontwikkeld om spiritualiteit concreet te maken. Deze lijst heet 'SAIL': Spirituele Attitude en Interesse Lijst (pag. 14-15; *Het meten van spiritualiteit als een universeel fenomeen: De ontwikkeling van de SAIL*; door: E. de Jager Meezenbroek, M. van den Berg, G. Tuysel, A. Visser en B. Garssen – Helen Dowling Instituut/Centrum voor psycho-oncologie, te Utrecht).

⁶¹ In deze meditatie heb ik een aantal toepassingen verteld t.a.v. getuige zijn. In één der voorbeelden was sprake van een christen-hulpverlener, die ontvoerd was en later vrijgelaten. Concreet ging het om CAMA-voorganger ds. Fadi, jeugdleider van de CAMA-gemeente te Bagdad in Irak. Bericht in: *Opwekking* mei 2007 (nr. 510; pag. 16).

- In hetzelfde nummer van *Opwekking* staat het bericht ten aanzien van een christelijke leraar aan een overheidsschool in Nigeria. Zij hield toezicht bij een examen en had tot taak om controles in tassen te doen om spieken te voorkomen.. Er ontstond rumoer toen zij door een meisje, dat examen deed, ervan beschuldigd werd dat zij –als niet-moslim, als christen – de Koran had aangeraakt (“bezoedeld”). De beschuldiging was voldoende om haar met stenen en ijzeren staven dood te slaan. Daarna is haar lijk onder vuilnis bedolven en in brand gestoken. Zie ook in *Open Doors* nr. 387, aug.-sept. 2007; pag. 9.
- Ook stond ik stil bij de moord op drie christenen in het Turkse Malatya. In het artikel *‘Geen virtueel kruis’* gaat Hans Frinsel in op de kwestie (*De Oogst*, juni 2007, nr. 826, p. 4-5). Zendelingen moeten beseffen dat evangelisatie en zending het kruisdragen van Jezus betekent, soms met de dood tot gevolg.
- Zie ook het artikel van Marjolijn van Heemstra *‘Godsdienstvrijheid: Geweld tegen christenen neemt toe; dan word je toch weer moslim?’* in *Dagblad De Pers* (maandag 04-06-2007; p. 6). Geeft een overzicht van landen waarin christenen vervolgd worden.
- *Nederlands Dagblad* meldt dat de Palestijnse eigenaar van de enige christelijke boekhandel in Gazastad, Rami Ayyad op zondag 7 oktober 2007 vermoord is. Gedurende de afgelopen maanden waren er al diverse bedreigingen geweest. Ayyad werd gevonden met verschillende verwondingen: steek- en schotwonden. Zijn zwangere vrouw en twee kinderen blijven zonder echtgenoot en vader achter. In de loop van die zondag werd hij begraven.

⁶² Zie bijv. de afbeelding van Jan Luyken: ‘De stening van Stefanus’, uit het boek: *Schouwtooneel der martelaren*. Afbeelding werd geplaatst in het *Ref. Dagblad*, 15.09-2007.

⁶³ Artikel gaat in op de aspecten ‘levensbeschouwing’ en ‘veerkracht’.

⁶⁴ Sebens, M. (2007) – Ziekenzalving als teken van genezing; in: *ND*, 29-09-07. Verwijst naar: dr. L. Floor *‘Jacobus’*; boek/commentaar.

⁶⁵ Bundel met 5 meditaties, met kanttekeningen, liturgieën, geloofsbelijdenissen en referenties.

⁶⁶ www.rikkertzuiderveld.nl ; “De bijbelse hoop houdt mij staande”.

- Smith, Michael W. (1999) – *Laat zien waar je staat* – Heerenveen: Uitg. Barnabas.⁶⁷
- Sytsma-van Loo, H. (2007) – ‘Katrina was Gods genade over New Orleans’; Wel helpers, geen betogers; en: ‘Elke dag staan hier nog mensen in de rij’ (door Michael Sprague) in: *Nederlands Dagblad*, 10-05-2007; pag. 11.⁶⁸
- Teeuwen, Stephen D. (2007) – Veranderingsdeskundige Bert Tiggelaar⁶⁹. Bedrijfsgoeroe terug naar de basis; in: *ND*, 23-06-07; ZoZ p.5.
- Teeuwen, S.D. (2007) – Joop Gottmers en zijn vader; van Drugsbaron tot evangelist; in: *ND*, 15-09-2007; pag. 5, ZoZ.⁷⁰
- Tot Heil des Volks (2007) – *Virtuele wereld*; themanummer *De Oogst*; juni, nr. 826; Amsterdam.
- Verhey, Jan-Dirk (2007) – ‘De zomermaanden waren top; Arjan Rietveld ruim twee jaar na fataal bericht nog vol levenslust; in: *Algemeen Dagblad/De Dortenaar*; 15 sept. 2007.⁷¹
- Verwey, C. (2007) – “Gebed geeft gezichtsvermogen terug”. Het is het plan dat God heeft met je leven; in: *Altena Nieuws*, donderdag 14-06-2007, 80^e jaargang, nr. 24, p.1.⁷²

Liturgie 16 september 2007 Herberg-evangelisatiedienst; nr. 145; Bob/12.

⁶⁷ Christelijke zanger, vertelt voorbeelden en verhalen uit zijn eigen leven. Hij vertelt over zijn eigen groei in het laten zien waar hij voor staat. Inspirerend boek voor jongeren. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een vertaling naar de dagelijkse praktijk.

> Gaf op 06-10-2007 opnieuw een concert in Nederland/Gelredome-Arnhem. Hij is ambassadeur van Compassion: een organisatie die opkomt voor kinderen die leven in armoede: www.compassion.nl Motto van de organisatie is: Christus staat centraal voor kinderen in armoede via de plaatselijke kerk. Ik vond het opnieuw een indrukwekkend, ontroerend concert. Eerder bezocht ik zijn concert tijdens een EO-Jongerendag en het concert in 2005 (op 01-10-2005).

⁶⁸ Christelijke hulpverlening vanuit een kerk in Covington aan de inwoners in het rampgebied van New Orleans e.o. Zie: www.trinitychurchonline.net, letters from pastor Michael ; www.efcakatrinaproject.com . Zie opmerking in: *Habakuk: Al zou de vijgenboom niet bloeien* (Bob de Raadt, 2005; ISBN 90-77712-11-9; pag. 18).

⁶⁹ Bert Tiggelaar schreef diverse (zelf) managementboeken en gaat tegenwoordig terug naar de basis van het christelijk geloof: “Wat zegt Jezus nu echt?”. Wat is daarvan de betekenis voor het dagelijks leven en de eigen geloofsbelijdenis? Tiggelaar is lid van de Ned. Hervormde gemeente. “Mijn passie is de actietheorie. Ik ondersteun mensen vanuit een persoonlijk leven dat ik samen met mijn gezin op een christelijke manier probeer in te richten”.

⁷⁰ Was ooit kickboks-kampioen, drugsbaron, drugsverslaafde, zakenman. Werkt nu als preventiewerker bij de christelijke Stichting Voorkom. “Natuurlijk ken ik schuldgevoelens. Nadat ik tot geloof gekomen was, heb ik vergeving gevraagd aan de mensen die ik kón vragen. Voor de rest heb ik gebeden dat God ál mijn zonden, ook mijn verborgen zonden of de zonden die ik me niet kan herinneren, wil vergeven. Ik heb zoveel zonden gedaan, er is echt geen lijstje van te maken: het was een en al zonde”. Het interview eindigt met de volgende indrukwekkende woorden: “Ik ben in Hem (Christus) een nieuwe schepping. Hij is mijn vader, mijn onderwijzer, degene die altijd over mij waakt. Hij is alles voor mij”. Zie op www.nd.nl een uitgebreide versie van het interview/portret.

⁷¹ Het *AD/De Dortenaar* publiceert regelmatig interviews met Arjan Rietveld. Artsen hadden in juli 2005 gezegd dat hij nog maar 3 maanden te leven had en dat hij niet meer genezen kan van lymfeklierkanker. Eerdere publicaties/artikelen: 17-03-2007, 22-02-2007, 08-11-2006, 19-07-2006, 30-03-2006, 09-11-2005, 27-10-2005: “Houvast aan het geloof”, 08-10-2005.

⁷² Arjan van Maastricht (19 jaar) vertelt zijn verhaal: na jaren met een zeer beperkt gezichtsvermogen, kan hij nu meer zien dan vroeger. In het interview vertelt hij over zijn ervaringen tijdens de Pinksterconferentie van Opwekking te Biddinghuizen. Zie ook www.altenanieuws.nl , lokaal weekblad. Hij hield begin juli 2007 (7 juli) in Nieuwendijk (Noord-Brabant) samen met vrienden een dankdienst vanwege deze bijzondere gebeurtenis. Een oprechte dankdienst en mooi om bij te wonen.

Voorganger: Bob de Raadt

1. Opening etc. 16.44 uur: zingen: Lied 457: 1, 2, 3, 4; Heilig, Heilig, Heilig
2. Opening/mededelingen
3. Stil gebed en openingsgebed
4. Inleidende opmerkingen over het thema: 'Jezus en de tempel'.
5. Zingen: Lied 442: 1, 3, 4. Jezus ga ons voor
6. Lezingen uit de Bijbel (lezen uit NBG 1951-vertaling):
 - Hand. 6: 12-14
 - Joh. 2: 18-21
 - Matt. 4:5-7
 - Lucas 22: 54-62
7. Zingen: :Lied 285: 1, 3, 4, Geef vrede Heer geef vrede
8. Meditatie: **Jezus en de tempel (deel 1): confrontatie met Satan; over verloochening en gehoorzaamheid/navolging**
9. (na voorspel door het orgel) Zingen: Lied 365: 1, 2: De zonden zijn vergeven (Liedboek)
10. Gebeden:
 - Gebed uitgesproken door de voorganger – voorbede
 - Stil gebed
 - Gezamenlijk bidden van het 'Onze Vader'
11. Geloofsbelijdenis: **Aanvechting en navolging**
12. Zingen: Lied 255: 1, 2 Ere zij aan God, de Vader
13. Afsluiting en zegen
14. Zingen: Lied 456: 1, 2, 3 (staande)
15. Uitleidend orgelspel.

Aanvechting en navolging (geloofsbelijdenis)

I

Jezus staat op het dak van de tempel
en de duivel is aanwezig
met zijn verleidende woorden.
Woorden die aantrekkelijk klinken,
maar een venijnige toon hebben.
Jezus doorziet de bedoeling
en grijpt terug op het woord van de Here God.
Jezus wil Zijn Vader niet verzoeken,
niet voor het blok zetten,
niet in verlegenheid brengen.
Jezus kent de goede bedoelingen van Zijn Vader.

II

Petrus is na de gevangenneming van Jezus, Hem gevolgd.
In het schijnsel van het vuurtje
wordt hij herkend; tot drie maal toe.
De moed zakt hem in de sandalen.
Hij ontkent, verloochent, tot drie maal toe:

“Vrouw, ik ken Hem niet!”
“Mens, ik niet!”
“Mens, ik weet niet, wat gij zegt!”
Dan kraait de haan
en stort Petrus’ wereld in.
Jezus kijkt hem aan en Petrus “weent bitter”
zijn vertrouwen is verbrijzeld..

III

Jezus neemt Petrus even apart.
Hij heeft een rotsvast vertrouwen in hem.
Jezus doorbreekt het lijden van Petrus.
“Simon, hebt gij Mij waarlijk lief?”
“Ja Here, Gij weet, dat ik U liefheb!”
tot drie maal toe!
De verloochening voorbij; de verzoeking voorbij.
Petrus belijdt zijn liefde voor zijn opgestane Heer:
“Gij weet alles, Gij weet, dat ik U liefheb!”
Dan klinkt het: “Volg mij! Volg gij Mij!”

IV

En wij? Wij mogen ook navolgen
met ons eigen liefhebben van onze God.
Want Jezus vraagt ook aan ons:
“Hebt gij Mij waarlijk lief?”
Ons antwoord is: “Ja Here, Wij hebben U waarlijk lief!”.

© Bob de Raadt
15-09-2007